

Hållbarhetsavdelningen
Jens Johansson, Heini-Marja Suvilehto
Telefon
Jens.johansson@uhmynd.se

Om de offentliga inköpens klimatpåverkan. Seminarium under Almedalsveckan, Visby. 2017-07-06 kl. 8:30

Introduktion

Upphandlingsmyndigheten presenterade på torsdagen (2017-07-06) en ny analys av den offentliga sektorns inköp. Undersökningen visar vilka inköp som leder till störst klimatpåverkan.

Vi har undersökt vilka summor offentlig sektor betalat ut till olika leverantörer. Därefter har vi undersökt vilken klimatpåverkan har dessa inköp kan ha.

Det är när inköpsledning, upphandlare och inköpare har ett faktabaserat underlag som de kan ta medvetna beslut om prioriteringar och lägga resurser för upphandling och uppföljning där de gör störst skillnad.

Det Upphandlingsmyndigheten introducerar idag är inte slutpunkten. Den typ av inköpsanalys vi använt fungerar, i vanliga fall, som en kompass. En kompass som visar på de största eller viktigaste kategorierna, typerna av inköp, för en organisation. Efter en första analys är arbetsgången att en mer ingående analys av de mest intressanta kategorierna görs. Varje gång man genomför en sådan analys kommer den att ge mer precisa utfall och ger ett bättre beslutsunderlag.

Man kan se detta som en start på en bredare utveckling av att integrera miljöaspekter i vanliga inköpsanalyser.

Presentation

Upphandlingsmyndigheten presenterar under cirka 10 minuter.
Presentationen baserar sig på en rapport som kommer publiceras i höst.

Nedan följer på ett ungefär vad som kommer sägas 2017-07-06 samt kompletterande information.
PPT-bilder bifogas.

Inköpsanalys med klimatpåverkan

Bakgrund

Upphandlingsmyndigheten arbetar med att ta fram en vanlig inköpsanalys med integrerad klimatpåverkan som ska kunna användas av enskilda organisationer. Myndigheten har också tagit fram en metod som har möjlighet att göra en inköpsanalys där klimatpåverkan är integrerad i analysen, av Sveriges alla offentliga inköp. Det är den vi presenterar här. Upphandlingsmyndigheten kommer under hösten analysera inköpen för år 2016.

Vi har arbetat med att få in miljöaspekter i en inköpsanalys under en längre tid. Det är vår egen lösning och vår egen "innovation" – att integrera miljöparametrar i en vanlig inköpsanalys. Men för att kunna genomföra har vi behövt anlita externa resurser, leverantörer, och deras kompetens.

Energimyndigheten har bidrag med medel för att utveckla metoder för att minska klimatpåverkan och energianvändning i offentliga inköp och upphandlingar. Det statistiska underlaget över de offentliga inköpen har vi köpt av ett företag som samlar in dessa, *Double Check AB*.

Vi har försäkrat oss om att strukturera och hantera inköpsanalysen på rätt sätt genom att anlita *Effso*, som arbetar med inköpsanalys och inköpsstrategi främst mot industri och företag.

För att få fram miljöbelastningen har vi anlitat ett företag som arbetar med miljödata från internationella databaser med miljöstatistik och miljöbedömningar, *Miljögiraff AB*.

Om analysen

Det som är nytt är att Upphandlingsmyndigheten har gjort en inköpsanalys på en stor del av de offentliga inköpen. Det är även nytt att integrera miljöaspekter i en inköpsanalys av det här slaget.

Inköpsanalysen är en så kallad spendanalys, över vad som spenderats. Inköpsanalysen baserar sig på vad 276 kommuner, 21 landsting och 202 statliga myndigheter har betalat ut till olika leverantörer under år 2014.

I denna har vi integrerat miljöbelastningen genom statistik över internationella och nationella miljöbelastningar genom så kallade input/output-analyser. Underlaget kommer från internationella miljödatabaser.

Det ingår också fler miljöfaktorer än bara klimatpåverkan. Men idag fokuserar vi på klimatpåverkan.

Offentliga inköp sker från både privata och offentliga leverantörer. Vissa saker som levererats till en offentlig köpare kan sedan säljs till en annan offentlig köpare. För att undvika dubbelräkning när vi räknat med miljöpåverkan, det vill säga att miljöbelastningen räknas med två gånger, så har vi i miljöciffrorna bara med leverantörer från privat sektor. Databaserna med miljöstatistik och handelsflöden är inte heller heltäckande och det finns därför anledning att tro en del av siffrorna är i underkant. Vissa antaganden under arbetets gång kan medföra högre värden. Rimlighetsbedömningar av olika värden har därför genomförts under arbetet.

I den typ av inköpsanalys vi gjort, en spendanalys, så skapar vi en struktur för alla våra inköp. Vi gör en struktur med olika typer av inköp. De olika typerna av inköp kallar vi för kategorier.

Indelningen beror på vad vi köper men också på hur marknaderna ser ut, där respektive vara eller tjänst säljs. Kontorsmaterial säljs och köps på ett annat sätt än hur entreprenader eller organisationskonsulter säljs och köps.

Hur den köpande organisationen ser ut spelar inte så stor roll, det är vad som köps och hur marknaden fungerar som är det viktiga.

Den här indelningen ger den köpande organisationen en bättre överblick över sina inköp. Genom att utgå ifrån marknaderna och det man köper så kan den köpande organisationen lättare få grepp om de samordningsvinster som finns istället för att splittra inköpen på olika delar i den egna organisationen.

En struktur i en sådan inköpsanalys kan ha många olika nivåer men vi har nöjt oss med fyra nivåer. Under presentationen fokuserar vi på inköpen och miljöpåverkan aggregerade till den ”högsta” nivån.

Resultatet

De största kategorierna i de offentliga inköpen

Resultatet är en bild över en stor del av de offentliga inköpen år 2014.

Klimatpåverkan från dessa offentliga inköp är beräknad till cirka 14,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Och det är inte alla offentlig inköp. Vi saknar offentligt ägda bolag, 26 kommuner och ett antal statliga myndigheter.

Klimatpåverkan anges i koldioxidekvivalenter (CO₂-e) vilket betyder att måttet inkluderar många olika ämnen som påverkar klimatet. Deras påverkan är omräknad till vad påverkan motsvarar i koldioxid (CO₂) och anges därför i koldioxidekvivalenter (CO₂-e).

På översta analysnivån ser resultatet ut som följer:

Kategorin *utrustning och material*. Här är utgifterna på cirka 90 miljarder kronor, det är inte den största posten i kronor räknat. Det är sådana saker som fordon, bränslen, möbler, kontorsartiklar, med mera. Här ingår även trycksatta gaser (se mer nedan) och drivmedel till fordon. Vad gäller drivmedel till fordonen så har vi antagit att alla inköp används, d.v.s. förbränns. Därför har vi räknat in klimatpåverkan av förbränningen. Påverkan på grund av användning av annat material och annan utrustning etcetera är dock inte inräknad.

Sett till klimatpåverkan är denna kategori störst, med cirka 6,5 miljoner ton CO₂-e.

Den utgiftsmässigt största kategorin var *Mark och byggnad*, och innehåller Bygg- och anläggningsentreprenader, gatu- och fastighetsskötsel och mark. Kategorin stod för cirka 162 miljarder kronor. Den innehåller också en hel del konsulttjänster som har att göra med bygg och anläggning, så som arkitekter och tekniska konsulter. Kategorin står för cirka 2,9 miljoner ton CO₂-e. Påverkan på grund av *användning* av byggnader och anläggningar (uppvärmning, el, fordonstrafik på byggda vägar, etcetera) är dock inte inräknad.

Köp av hela verksamheter. Detta är sådant man inte gör själv utan köper in i form produktionen från hela verksamheter, till skillnad från enstaka tjänster. Sådan inköpt verksamhet är exempelvis kollektivtrafik, sjukvård, olika boenden med mera. Där fanns utgifter på 96 miljarder kronor och en klimatpåverkan med cirka 1,6 miljoner ton CO₂-e.

Saker som köps som behövs för att hålla den egna organisationen igång har vi sorterat in under *Organisation*. Det är saker som IT och telekommunikation. Personalresor, frakt och post, banktjänster, PR och kommunikation. Med mera. Kategorin stod för utgifter på cirka 88 miljarder kronor. Klimatpåverkan beräknar vi till cirka 1,4 miljoner CO₂-e.

Verksamhetsstöd är varor, men mest tjänster som används mer eller mindre direkt till medborgarna och brukarna. Sådana saker är olika tjänster och insatser inom vård- och omsorgsområdet, psykologer, läkarbesök, proteser och hjälpmedel. Men också livsmedel, kök och måltider. Kategorin stod för utgifter om 78 miljarder och klimatpåverkan om 1,3 miljoner CO₂-e.

Inom kategorin *Resursstöd* återfinns övriga konsulter och inhyrd personal. Kategorin stod för 32 miljarder kronor och 0,3 miljoner ton CO₂-e.

Vilken köpargrupp är störst ?

En uppdelning av olika grupper av köpare visar att de olika grupperna inte skiljer sig så jättemycket åt, i form av klimatpåverkan. Med det underlag som fanns så var kommunerna är största köpargruppen år 2014 och stod för 39 %.

Total klimatpåverkan från inköpen 100 %

Kommuner	39 %
Landsting	33 %
Statliga myndigheter	29 %

De största enskilda posterna på nivå tre i inköpsanalysen

Hur ser det ut om man enbart ser på de enskilt största posterna och går ned till nivå tre? Det vill säga om man inte sorterar posterna i olika kategorier.

De tolv största posterna står för 53 % av klimatpåverkan.

De 34 största poster står för 80 % av klimatpåverkan.

Och här finner något som kan överraska. Trycksatta gaser och industrigaser uppskattar vi att de stod för nästan 12 % av klimatpåverkan men för endast 0,06 % av inköpsvärdet. Gaser utvunna från atmosfären (bland annat) och trycksatta gaser, är mycket energikrävande att ta fram och trycksätta eller kyla. Det är gaser som används inom exempelvis sjukvården, så som ädelgaser för kylning av medicinteknisk utrustning, gaser till patienter, men även svetsgaser, gaser på tub till förbränning och till andra produktionsprocesser. Dikväveoxider inom sjukvården är också starkt klimatpåverkande när den släpps ut i atmosfären. Den påverkan – efter användningen – är inte medräknad här. Landstingen är en stor köpare av trycksatta gaser. Resultatet indikerar att en fördjupad undersökning av denna kategori bör göras.

Näst största enskilda posten är medicinska instrument och förbandsmaterial. En fördjupad undersökning av denna kategori bör göras då den är såpass stor.

En "övrigt-post" är metaller och mineraler, förmodligen kan man sortera in många av leverantörerna i denna post till andra poster, om man lyckas ta reda på mer om de exakta förhållandena. Statliga myndigheter är en stor köpare här.

Bland de tolv största posterna så har två poster med byggande att göra (*Byggentreprenader* samt *Anläggningar, väg o vattenbyggnad*). Här ingår inte klimatpåverkan från användningen av byggnaderna och anläggningarna. Kommunerna är störst köpargrupp, därefter statliga myndigheter.

Tre poster har direkt med fordon och trafik att göra (*Flygplan och system, Drivmedel, Kollektivtrafik*) I drivmedel och bränslen har vi däremot utökat systemgränserna så att klimatpåverkan från förbränning av dem räknas in. Vi räknar med att det som köps in används.

En post är *livsmedel*.

Ett antal poster består av tjänster så som *Sjukvårds-, social- och omsorgstjänsterna (Primärvård- och sjukhusinsatser, äldreomsorgsverksamhet, social- och vård verksamhet)*

Ser man till vad påverkan från dessa tjänster består av så ingår bland annat livsmedel och uppvärmning av fastigheter i dessa poster.

Byggande, transporter och livsmedel är inte största enskilda posterna men återfinns också i många av de tjänster som köps. Något man bör vara medveten om när man köper tjänster.

Panelamtal
